

بهار ایرانشهر

دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی

فر بهار بین که به آفاق، جان دهد
هر بوته را هر آن چه سزا دید، آن دهد
پارینه آن چه باد خزانگی ربود و برد
آرد دهد به صاحبش و رایگان دهد
سختم شگفت آید از این هوش سبزی او
کز هر که هرچه گم شده، او را همان دهد
بر فرق کوه، سوده الماس گسترده
دامان دشت را سلب پرنیان دهد
زان قطره‌های باران بر برگ بیدین
وقتی نسیم بوسه بر آن مهربان دهد
صدها هزار اختر تابان چکد به خاک
کافاقشان نشان ز ره کهکشان دهد
آن کوژ و کژ خطی که برآید ز آذرخش
طرزی دگر به منظره‌ی آسمان دهد
پیریست رعشه‌دار که الماس پاره‌ی
خواهد به دست همسر شاد جوان دهد
آید صدای جوجه گنجشک ز آشیان
وقتی که شوق خویش به مادر نشان دهد
چون کودکی که سکه چندی ز عیدی‌اش
در جیب خود نهاده، به عمداً تکان دهد
آید صدای شانه‌سر، از شاخ بیدین
وقتی که سر به سجده تکان هر زمان دهد
گویی که تشنه‌ی بی به سبوی تهی ز آب
هوهو، ندا مکرر، هم با دهان دهد
گیرم بهار «بندرعباس» کوته است
تاوان آن کرانه‌ی «مازندران» دهد
آن‌جا که چارفصل، بهار است و چشم را
سوی بهشت پنجره‌ی بیکران دهد
نیلسوفر کبود هنوز آسمان صفت
در خاک «مرو»، ز ایزد مهرت نشان دهد
شادا بهار «گنجه» و «باکو» که جلوه‌اش
راهت به آستانه‌ی پیر مغان دهد
از سیم خاردار، گذر کن تو چون بهار،
تا بنگری که «بلخ» تو را بوی جان دهد
زان سیم خاردار دگر نیز برگذر
تا جلوه‌ی «خجند» بهاری جوان دهد
زان سیم خاردار دگر هم گزاره کن
تا ناگهت بهار «بخارا» توان دهد
قالیچه‌ی ست بافته از تار و پود جان
هر گوشه‌اش خیر ز یکی داستان دهد
اما چو نغز درنگری منظرش یکی ست
کاجزاش یاد از سنن باستان دهد
در زیر رنگ‌هانش یکی رنگ را ببین
رنگی که صد پیام ز یک آرمان دهد
گوید: یکی ست گوهر این خاک اگرچه یاد
گاه از لنین و گاه ز نوشیروان دهد
گر خاک گشته در قم لشکر تبار،
ور «بوسه» بر رکاب قزل ارسلان دهد،
اما همیشه، در گذر لشکر زمان
سعدیش عشق و حافظش امن و امان دهد
وانگه ز بهر پویه پاینده حیات
فردوسی‌اش روان و ره و کاروان دهد

۱۳۷۴ ش.

۱۳- حائری، عبدالهادی، «انصاری»، دایرةالمعارف اسلام، چاپ ۱۹۸۰.

۱۴- حرزالدین، محمد، معارف الرجال فی تراجم العلما و الادباء، قم، مکتبه المرعشی النجفی، ۱۴۰۵ ق.

۱۵- [؟] خواندنی‌ها، شماره‌ی مسلسل ۲۲۶ و ۲۲۷، آبان ۱۳۲۹.

۱۶- خیابانی تبریزی، علی واعظ، علماء معاصرین، تهران، اسلامی، ۱۳۶۶ ق.

۱۷- دوانی، علی، نهضت روحانیون ایران، بی‌جا، بنیاد فرهنگ امام رضا، ۱۳۵۸.

۱۸- رازی، محمد، آثار حجت یا تاریخ و دایرةالمعارف حوزه‌ی علمی قم، برقی، بی‌تا، همو.

۱۹- همو، گنجینه‌ی دانشمندان و تهران، اسلامی، ۱۳۵۲ ش.

۲۰- همو، (مترجم)، مشاهیر دانشمندان اسلام: ترجمه‌ی الکنی و الالباق (تالیف عباس قمی)، تهران، اسلامی، ۱۳۵۱ ش

۲۱- ربانی خلخالی، علی، شهدای روحانیت شیعه در یکصد سال اخیر، بی‌جا، بی‌تا، ۱۴۰۲ ق.

۲۲- رجیبی، محمدحسن، علمای مجاهد، مرکز اسناد، ۱۳۸۲.

۲۳- رعنا حسینی، کرامت، فهرست کتاب‌های چاپی فارسی: ذیل فهرست مشار، تهران، انجمن کتاب، ۱۳۴۹ ش.

۲۴- سادات ناصری، حسن، سرآمدان فرهنگ و تاریخ ایران در دوره‌ی اسلامی، تهران، شورای عالی فرهنگ و هنر، ۱۳۵۳ ش.

۲۵- شوشتری، محمدعلی، خاطرات سیاسی، به کوشش غلامحسین میرزاصالح، تهران، کویر، ۱۳۷۹.

۲۶- شوشتری، نورالله، احقاق الحق، تهران، اسلامی.

۲۷- صدوقی سها، منوچهر، تاریخ حکما و عرفایی، متأخر بر صدرالمناهلین، تهران، انجمن حکمت و فلسفه، ۱۳۵۹ ش.

۲۸- طبسی نجفی، محمدرضا، الشیعه و الرجعة، نجف، مطبعة‌الاداب، ۱۳۸۵، ق / ۱۹۶۶ م.

۲۹- طهرانی، محمدحسن (آقابزرگ)، الذریعه الی تصانیف الشیعه، بیروت دارالانواء...

۳۰- همو، طبقات اعلام الشیعه: نقباء البشر، نجف، المطبعة العملیه، ۱۳۷۳ ق / ۱۹۵۴ م.

۳۱- عاملی، حسن، معالم الاصول، تهران، شفیعی، ۱۳۴۰.

۳۲- عقیقی بخشایشی، فقهای نامدار شیعه، قم کتابخانه‌ی مرعشی نجفی، ۱۴۰۵ قمی.

۳۳- قمی، حاج شیخ عباس، الکنی و الالباق، (ترجمه‌ی محمد رازی)، تهران، اسلامی، ۱۳۵۱.

۳۴- محلاتی، ذبیح‌الله، اختران تابناک، تهران، اسلامی، ۱۳۶۱ ش.

۳۵- مدرس، محمدعلی، ریحانة الادب، تبریز، کتاب‌فروشی خیام، چاپ سوم، بی‌تا.

۳۶- مشار، خان‌بابا، فهرست کتاب‌های چاپی عربی، تهران، رنگین، ۱۳۲۴ ش.

۳۷- معین، محمد، فرهنگ فارسی، تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۴ ش.

۳۸- مطهری، مرتضی و...، مرجعیت و روحانیت، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۴۰.

۳۹- منزوی، علی‌نقی، ابوالحسن اصفهانی، دانشنامه‌ی ایران و اسلام، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۶ ش.

۴۰- موسوی اصفهانی، محمدمهدی، احسن الودیعه فی تراجم اشهر المشاهیر مجتهدی الشیعه، بغداد، مطبعة‌الایتام، بی‌تا.

۴۱- مستوفی، عبدالله، شرح زندگانی من، تهران، زوار، ۱۳۴۳.

۴۲- مهدوی، مصلح‌الدین، تاریخ علمی و اجتماعی اصفهان، قم، خیام، ۱۳۶۷ ش.

۴۳- همو، تذکره‌القبور یا دانشمندان و بزرگان اصفهانی، اصفهان، ثقی، ۱۳۴۸ ش.

۴۴- میبیدی، ناصر، وجیزه در زندگانی آیت‌الله اصفهانی، تهران، صندوق خیریه مرکزی آیت‌الله، ۱۳۶۸ ش.

۴۵- نجفی، موسی و موسی فقیه حقانی، تاریخ تحولات سیاسی ایران، تهران، موسسه‌ی مطالعات تاریخ معاصر ایران، ۱۳۸۱.

۴۶- هاشمی رفسنجانی، علی‌اکبر، دوران مبارزه، خاطرات، تصویرها، اسناد، تهران، نشر معارف انقلاب، ۱۳۷۶ ش.

۴۷- هدایت، مهدی‌قلی، خاطرات و خطرات، تهران، زوار، ۱۳۴۴ ش.

۴۸- هنرفر، لطف‌الله، اصفهان، تهران، سپهر، ۱۳۴۶ ش.

شماره‌ی ۳۰ - تیر ۱۳۸۵
HAFIZ MONTHLY

۲۰